

7. Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у I півріччі 2020 року // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/KCS_analiz_i_pivr_2020.pdf

Ключові слова: цивільний процес, перегляд судових рішень, касаційне провадження, касаційні фільтри, права людини, право на справедливий суд, доступ до правосуддя.

Ключевые слова: гражданский процесс, пересмотр судебных решений, кассационное производство, кассационные фильтры, права человека, право на справедливый суд, доступ к правосудию.

Key words: civil proceedings, review of court decisions, cassation proceedings, cassation filters, human rights, the right to a fair trial, access to justice.

КИЯШКО ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного процесу*

ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ ОСОБИ, ЯКА ПОТЕРПІЛА ВІД АКТУ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Згідно з положеннями ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі за текстом «Закон»), юридичним механізмом захисту інтересів потерпілої від домашнього насильства особи є терміново заборонний припис та обмежувальний припис[3]. Терміново заборонний припис застосовується працівниками органів Національної поліції України у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення. Строк застосування відповідних обмежень становить період до 10 діб [5]. В свою чергу, обмежувальний припис застосовується до кривдника судом в результаті звернення потерпілої особи до суду в порядку окремого провадження. Строк застосування зазначених в обмежувальному приписі обмежень становить термін від одного до шести місяців з можливістю його продовження за рішенням суду. Підставами для застосування зазначених вище заходів захисту інтересів потерпілої особи є факт вчинення акту домашнього насильства, який може бути виражений у формі фізичного, економічно та/або психологічного насильства. Вважаємо, що встановлення факту скоєння акту домашнього насильства також свідчить про факт спричинення потерпілій особі моральної шкоди, оскільки будь-яке насильство має наслідок у вигляді душевних страждань потерпілої особи. Отже, яким чином законодавець врегулював механізм відшкодування моральної шкоди потерпілій особі?

Проаналізувавши положення Закону щодо компенсації потерпілій особі отриманої шкоди, вбачається, що законодавець більше регламентував механізм компенсації саме матеріальної шкоди, на відміну від

моральної шкоди. Так, в частині 9 ст. 26 Закону прямо передбачена можливість заявника під час вирішення судом питання щодо видачі обмежувального припису одночасно вирішити питання компенсації її витрат за рахунок кривдника на лікування, отримання консультацій або на оренду житла, яке вона винаймає (винаймала) з метою запобігання вчиненню стосовно неї домашнього насильства, а також періодичних витрат на її утримання, утримання дітей чи інших членів сім'ї, які перебувають (перебували) на утриманні кривдника, у порядку, передбаченому законодавством. Отже, в порядку окремого провадження суд може постановити рішення в якому визначити термін та види обмежувальних заходів, які повинні бути застосовані до кривдника, а також визначити розмір матеріальної шкоди, яка була завдана потерпілій особи внаслідок скоєння акту домашнього насильства [1]. Стосовно відшкодування моральної шкоди, Закон визначає загальний порядок вирішення цього питання.

Так, відповідно до положень ст. 30 Закону особа, яка має право на відшкодування матеріальних збитків та моральної шкоди, завданих внаслідок домашнього насильства, моральна шкода відшкодовується у повному обсязі не залежно від розміру відшкодування матеріальної шкоди. Крім цього, положення частини 2 ст. 30 Закону визначає, що порядок відшкодування матеріальних збитків та моральної шкоди, завданої в результаті вчинення домашнього насильства, визначається Цивільним кодексом України та іншими законодавчими актами. В загальному розумінні «моральної шкоди», що трактується в положеннях ст. 23 Цивільного кодексу України, моральна шкода полягає у фізичних болях та стражданнях, душевних стражданнях та у приниженні честі, гідності або ділової репутації фізичної особи[2]. Відповідно до Постанови Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 року № 4 „Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди” моральна шкода може полягати, зокрема: у приниженні честі, гідності, престижу або ділової репутації, моральних переживаннях у зв'язку з ушкодженням здоров'я, у порушенні права власності (в тому числі інтелектуальної), прав, наданих споживачам, інших цивільних прав, у зв'язку з незаконним перебуванням під слідством і судом, у порушенні нормальних життєвих зв'язків через неможливість продовження активного громадського життя, порушенні стосунків з оточуючими людьми, при настанні інших негативних наслідків[4].

Факт наявності скоєння психічної форми насильства може бути встановлена в суді під час вирішення питання щодо видачі обмежувального припису. Отже, такий факт є преюдиційним та не потребує доказування у майбутньому. Проте, залишається питання щодо визначення розміру моральної шкоди, яка була завдана потерпілій особі. Відповідно до частини 2 ст. 23 Цивільного кодексу України встановлено, що розмір грошового відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступеня вини особи, яка завдала

моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування, а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення[2]. При визначенні розміру відшкодування враховуються вимоги розумності і справедливості. Таким чином, законодавець залишив за судом право вирішувати належність та розмір відшкодування моральної шкоди, оскільки інших чітких меж відповідного розміру законодавчо не встановлено. Аналізуючи судову практику за останні роки, можна прийти до висновку, що здебільшого процес доказування потерпілою стороною по справі щодо наявності та стягнення бажаного розміру відшкодування моральної шкоди є досить складним та не підсилює навіть представникам, які мають вищу юридичну освіту[7].

Список використаної літератури:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618?test=XX7MfyrCSgkyu6lIZiCSwOJHl4AMs80msh8le6>
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 року № 2229-VIII // Відомості Верховної Ради України від 02.02.2018 — 2018 р., № 5, стор. 32, стаття 35
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 року № 4 „Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95#Text>
5. Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 654 від 01.08.2018 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-18/conv#Text>
6. Простибоженко О. С. Заборонний і обмежувальний приписи: нові підходи у протидії домашнього насильству // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2017/12/14/167142.htm>
7. За домашнє насильство – за ґрати: Як в Україні і світі борються з знущанням в сім’ї URL: https://zik.ua/ru/news/2019/11/22/za_domashnee_nasilie__za_reshetku_kak_v_ukraine_i_mire_boryutsya_s_izdevatelstvom_v_seme_946146
8. Черга на побої: домашнє насильство не піддається підрахунку URL: <https://iz.ru/910355/ekaterina-korinenko/oched-na-poboi-domashnee-nasilie-ne-poddaetsia-podschetu>

Ключові слова: домашнє насильство, обмежувальний припис, тимчасовий обмежувальний припис, цивільне судочинство, моральна шкода.

Ключевые слова: домашнее насилие, охранный ордер, временный охранный ордер/запрет, гражданское судопроизводство, моральный вред.

Key words: domestic violence, restraining order, temporary restraining order, civil proceedings, separate proceedings, moral damage.